

»Min dröm är att när läkare i framtiden skriver ut ett läkemedel till en patient har de tillgång till information om vilka biverkningar som det finns risk för när det gäller just den patienten «

Marie Lindquist, verksamhetschef vid stiftelsen Uppsala Monitoring Centre

UPPSALA CENTRUM FÖR GLOBAL LÄKEMEDELSÖVERVAKNING

Uppsala Monitoring Centre använder modern it-teknik för att hålla reda på biverkningar och andra negativa effekter av läkemedel från hela världen. Uppdragsgivare är Världshälsoorganisationen WHO.

LÄKEMEDEL FÖRBÄTTRAR LIVET för miljoner av människor och är ibland skillnaden på liv och död. Men det finns alltid risker, hur noggranna forskare och myndigheter än har varit vid framtagningen av ett nytt preparat.

– Alla risker går inte att identifiera i de kliniska prövningar som görs innan läkemedlet godkänns. Du har ett begränsat antal människor som deltar och de speglar inte alltid de patienter som senare kommer att använda preparaten, säger Marie Lindquist, verksamhetschef vid stiftelsen Uppsala Monitoring Centre, UMC, som har funnits i Uppsala sedan 1978.

DEN STÖRSTA LÄKEMEDELSTRAGEDIN i modern historia är den så kallade Neurosedyn-skandalen i början av 1960-talet då 10 000 barn i 46 olika länder föddes med missbildningar sedan deras mammor tagit sömnpreparatet talidomid, i Sverige sålt under namnet Neurosedyn. För att något liknande inte skulle upprepas startade WHO ett samarbete där tio länder ingick, bland annat Sverige. Målet var att gemensamt kartlägga de läkemedelsbiverkningar som upptäcktes i medlemsländerna.

– Vissa biverkningar är så ovanliga och så spridda geografiskt att det krävs ett samarbete över landsgränserna för att man ska kunna upptäcka problemen i tid, säger Marie Lindquist.

1978 FLYTTADES VERKSAMHETEN från Geneve till Sverige och Uppsala där stiftelsen Uppsala Monitoring Centre bildades för att driva

WHO:s internationella program för läkemedelsövervakning.

UNDER DE 40 ÅR som har gått har verksamheten utvecklats, inte minst i takt med att informationsteknologin har gjort det. Även globala aktiviteter runt biverkningsrapportering har vuxit, och i dagsläget har de flesta länder system för läkemedelsövervakning – tio deltagarländer har vuxit till 130 länder. UMC spelar en viktig roll i upprättandet och vidareutvecklingen av dessa system, och stiftelsens personal reser runt i världen i syfte att utbilda och stödja nationella verksamheter. Biverkningar och andra avvikelser rapporteras in i den globala databasen VigiBase, som i dag innehåller 18 miljoner rapporter. Genom så kallad datamining söker systemet igenom databasen efter tänkbara avvikelser. Dessa undersöks sedan av personalen vid UMC, som varje år skickar iväg ett 50-tal signaler om möjliga problem till medlemsländernas läkemedelsmyndigheter. Marie Lindquist är van vid att få frågan hur många

läkemedelsskandaler UMC har stoppat, men menar att frågan är betydligt mer komplex än så.

– Dels sker inte alla upptäckter hos oss, utan många avvikelser upptäcks på nationell nivå. Dels behövs det forskningsstudier för att verkligen kunna analysera avvikelserna. UMC:s mål är inte heller att stoppa läkemedel utan att se till att de används rätt. Detta genom att titta på vilka som drabbas av biverkningar och varför. Kan man till exempel hitta gemensamma nämnare hos dem som drabbas av biverkningar efter en vaccinationsinsats går det kanske att hantera nästa vaccination annorlunda.

– Vi arbetar med patienten i fokus. Min dröm är att när läkare i framtiden skriver ut ett läkemedel till en patient har de tillgång till information om vilka biverkningar som det finns risk för när det gäller just den patienten. Till skillnad från idag när det står en lång rad möjliga biverkningar på bipacksedeln och det inte går att veta vilka som faktiskt kan vara aktuella.

UPPSALA MONITORING CENTRE arbetar sedan 1978 på uppdrag av Världshälsoorganisationen WHO med att kartlägga och analysera biverkningar av läkemedel. Stiftelsen har idag cirka 100 anställda. Från början finansierades arbetet av svenska staten, men sedan 2000 är stiftelsen självförsörjande genom försäljning av ett globalt läkemedelsregister som tagits fram inom ramen för verksamheten.